

Posudek diplomové práce
Enisa Skoko: Ztraceni
Akademický rok 2025/2026

Enisa vytvořila pět soch. Nechala si svařit jakousi figurínu/konstrukci, která je držákem na samotné oblečení. Figuríny mají nadživotní velikost. Nohy jsou vůči trupu nepoměrně delší. Jsou často nakročené, zakončené kovovou ploškou. Enisa ještě v průběhu instalace řešila, zda na plochu chodidel má připevnit asambláž ze svých bot. Výsledek bude jistý až během obhajoby. Díky výšce a změnám ve vzájemných poměrech jednotlivých částí těla se zvýraznila funkce oblečení jako nástroje k proměně sebe sama, jako instrumentu sebepřekročení.

Enisa Skoko pracuje do značné míry intuitivně, zároveň využívá širokou škálu prostředků a poměrně přesně popsatelných metod. Vybírá ze svého šatníku oblečení. Množinu oděvů, které chystá pro tu či onu sochu, volí s citem pro celkový účinek díla. Pára švy, odděluje jednotlivé části od sebe. Dekonstruuje. Převrací, podvrací, zaměňuje rub a líc. Řasí, sešívá, špendlí k sobě. Oděv se stává koláží či asambláží, přiznávající svou nespojitost. Povrch někdy připomíná vrstvy geologického profilu. Střihy, zlomy a nejrůznější detaily jsou syntetizovány do nové estetické a materiálové kvality. Rozměry a objemy přizpůsobuje autorka potenciálnímu zornému poli diváků.

Americký sociolog David Riesman uzavírá svou knihu *Osamělý dav* slovy. „Myšlenka, že lidé jsou stvořeni svobodní a sobě rovní, je pravdivá a zároveň klamná: lidé jsou stvořeni každý odlišně; svou společenskou svobodu a individuální autonomii ztrácejí, když se snaží podobat jeden druhému.“ Neboli móda nám dává možnost rozvinout svou jedinečnost a současně nám umožňuje ji ve prospěch skupinové příslušnosti tu či onde zakrýt.

Koneckonců už Werich s Voskovcem zpívali, že „je to pravda odvěká, že šaty dělají člověka, kdo v hadrech čeká na štěstí, ten se načeká“. Ošacení je nástrojem, kterým oblékající operuje kdesi mezi stylem, gestem a identitou. Vždy je tak důležité, ke které skupině a na jak dlouho se chceme svým oblečením přiblížit. Od umělců se očekává jedinečnost jistého typu, od úředníka formálnější oděv, od oblečení v rámci dočasné masopustní komunity něco jiného. Samozřejmě tento typ hry s vlastním zjevem v době všeobecného rozšíření tetování, politiky identit a kulturních válek nabývá nových aspektů. Trvalost a dočasnost znaků, které nás mají identifikovat a současně skrýt naše pravé já, naše skutečné tělo, se výrazně proměňuje.

Enisa se kdysi velmi úspěšně věnovala cosplay (kostýmní hře). Snažila se pomocí kostýmu, účesu líčení a hereckého výkonu přiblížit vybranému charakteru, nebo postavě. Myslím, že diplomovou prací se obloukem vrátila k tomuto druhu přístupu. Její tělo vyklouzlo z odložených šatů a bylo nahrazeno konstrukcí. Hlava a ruce byly shledány jako nepodstatné a oblečení nabylo na váze i množství. Autorka se de facto vrátila ke svým bývalým stylům a se zkušeností z cosplaye se pokouší zkonstruovat obecnější významy pojíci se s jednotlivými kostýmními typy. Odložené a potlačené se vrací jako příznak, jako socha, jako umění.

Určitě by bylo možné psát o chápání povrchu a hloubky. Například o tom, jak se náhled v průběhu dob měnil, jak se a priori dobrá zjevnost transformovala do negativně konotované povrchnosti. Asi by též bylo možné zmínit Adolfa Portmanna a jím postulovaný princip reprezentace, jak ho popsal na základě pozorování živých tvorů. Jistě by stálo za to zmínit polaritu užitnosti a koncepční neužitečnosti umění. Nebo měkkou plastiku.

Autorka v textu k diplomové práci píše, že její hlavní pohnutkou byl možná jakýsi nespecifikovaný strach, obava. Snad strach z nutkavé akumulace, či tísnivý dojem z na obzoru se kupících mračen klimatických změn, nebo nejistota v době technologických proměn. K úvaze dávám další obavu, jak ji formuloval David Riesmann ve své knize *Osamělý dav*, kde rozděluje typologii lidského chování na tradičně orientované, vnitřně a vnějškově orientované lidí. V průběhu času se mění poměr těchto skupin. Autor, který svou knihu vydal v průběhu padesátých let, popisuje, že v tehdejší americké realitě převažují lidé vnějškově orientovaní. Ti, se vyznačují tím, že se neustále vzájemně koordinují, aby byly v souladu s ostatními, jako by byli vybaveni pomyslným radarem, který neustále sleduje, co je či není v pořádku, co je preferováno a co je naopak aktuálně zavrhováno. Každý ze skupinových typů má samozřejmě svou odvrácenou stranu, vnějškově orientovaní lidé tak dle Riesmanna mají tendenci k takzvané rozptýlené úzkosti, která vyvolávána neustálou potřebou být ve střehu vůči pomyslné porotě svých vrstevníků.

Na závěr bych jen dodal, že Enisa Skoko se svou instalací přiblížila pomyslné muzejní expozici, aniž by měla na srdci jakoukoliv příchyllost k dávno proběhlému archivnímu obratu. Výsledná instalace „skupiny dívek“ si nevšímá ani mužských ani ženských pohledů. Sochy jsou samy sebou a jejich nitro hoří ohněm nejednoznačnosti.

Diplomovou práci doporučujeme k obhajobě a hodnotíme stupněm 1.